

мәселелерді шешудің алгоритмдерін әзірлеуді де қамтиды. Қаржылық менеджмент дегеніміз- активтер тұрғысынан да, қаражат көздерінен де қарастырылатын, осы қаражатты оңтайлы және ұтымды тарту және пайдалану тұрғысынан қаржылық ресурстар мен шаруашылық жүргізуші субъектілердің капиталының қозғалысымен байланысты басқарушылық шешімдерді әзірлеу және іске асыру процесі. Бұл тәсіл қаржылық менеджменттің құрамдас бөлігінің шаруашылық жүргізуші субъектіні басқарудың жалпы жүйесіне енуін баса көрсетеді, объектіге оның практикалық қолданылуына, қолданбалы әсеріне баса назар аударады және басқарушылық шешімдер қабылдаудың негізгі бағыттарын көрсетеді.

Қолданылған әдебиет тізімі

1. Тургулова А. К. Теория и практика финансового менеджмента в Казахстане.- Алматы: ТОО «Издательство LEM», 2006.-255 с. — 15,75 п.л.
2. Сапаров Б. С. Финансовый менеджмент: Учебное пособие. Под. общ.ред. академика НАН РК, д.э.н., профессора У.Баймуратова. — Алматы: Экономика, 2008.-848 с.
3. Проблемы и перспективы обеспечения финансовыми ресурсами предприятий реального сектора экономики // «Банки Казахстана». – 2005, №3. – С. 23-29.
4. Ерназарова З. Совершенствование бухгалтерского учета в государственном секторе Республики Казахстан. – // Вестник КЭУ: экономика, философия, педа - Гога, право – 2010. – №4 (19). – С. 51-54.
5. Роль финансового менеджера в управлении фирмой// «Финансовый менеджмент» - 2008г., №5 – с.89

ӘОЖ 336

БАСҚАРУ ӘДІСТЕРІ, МЕХАНИЗМДЕРІ МЕН ҚҰРАЛДАРЫ КӘСІПОРЫНДАРДЫҢ ҚҰНЫ НЕГІЗІНДЕ

Қаракесекова Айнамкөз Серікқызы

ainam_serikova@mail.ru

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Ғылыми жетекшісі – э.ғ.д., профессоры Нурумов А.А

Аннотация: Әлемдік қаржы дағдарысы жағдайында қаржы-экономикалық қатынастардың тұрақты дамуы мәселесі ерекше өзекті болып отыр. Аса маңызды факторы ұзақ мерзімді перспективада отандық компаниялардың бәсекеге қабілеттілігі оның нарықтық құнының өсуі және осы мақсатқа жетуге бағытталған тиімді басқару жүйесін құру болып табылады. Дамыған елдердің тәжірибесі бизнес құнының оң серпіні оның ұзақ мерзімді және тұрақты жұмыс істеуін айқындайтынын, қоғамның әл-ауқатының өсуіне және елдің әлеуметтік-экономикалық дамуына ықпал ететінін көрсетеді. Сондықтан компанияны басқару компанияның нарықтық бағасы негізінде ұзақ мерзімді перспективада оны барынша арттыру критерийлері бойынша оның құнын қалыптастыру процесін басқаруды қамтуы керек.

Түйінді сөздер: компанияның құны, нарықтық құны, компанияны басқару, компанияны бағалау

Компанияның құнын басқарудың дәстүрлі тәсілдерінің жеткіліксіздігі әртүрлі факторлардың әсерінен туындайды: өнімдер мен қызметтердің өмірлік циклдерінің ұзақтығының төмендеуі, бәсекелестіктің күшеюі, жаһандық экономикалық құлдырау, нарық қатысушылары қолданатын қаржы құралдарының күрделілігі. Осыған байланысты тұрақсыз экономикалық ортаның әсерінен олардың эволюциясын теориялық-әдіснамалық жалпылау ұзақ мерзімді перспективада құнын барынша арттыруға бағытталған компанияны басқарудың қазіргі шындыққа сәйкес тұжырымдамалары мен тәсілдерін әзірлеуді талап ететін ғылыми бағыт деңгейіне шығады [1].

Бүгінгі таңда компанияның іргелі құнына бағытталған V компанияны басқару жүйесін дамыту, сондай-ақ шығындардың негізгі факторларына әсер ету арқылы басқару механизмінің тиімді жұмысын қамтамасыз ету ең танымал болып, дәстүрлі басқару әдістері мен жүйелерін біртіндеп ығыстыруда.

Басқарушылық шешімдер қабылдау үшін алынған индикаторға назар аударып қана қоймай, сонымен бірге осы процеске әсер еткен ішкі факторларды анықтау қажет, өйткені үнемі өзгергеннен гөрі бір рет өзгерту әрқашан оңай және тез болады. Бұл ұзақ және қымбат. Құнның өсу процесін іске асыру үшін бірнеше факторлар динамикасының трендтерінің сәйкес келуі қажет [2]. Сонымен қатар, талдауда басты назар даму динамикасына аударылуы керек: бір күйден (деңгейден) екіншісіне ауысу – жоғары. Негізгі экономикалық мазмұн, егер нақты мөлшерлеме қажет болғаннан көп болса, құн жасалады. Содан кейін Сіз компанияның теңгерімді өсуіне қол жеткізу мүмкіндіктері туралы ойлана аласыз. Айта кету керек, мұндай механизм құндылықтың негізгі факторларын ғана емес, сонымен қатар балама стратегияларды таңдау кезінде басқарушылық шешімдер қабылдау үшін белгілі бір сигнал ретінде қызмет етеді.

Құны негізінде кәсіпорындарды басқару әдісі. Әдістің мәні кәсіпорынды басқару кәсіпорынның және оның акцияларының құнын арттыруы керек екендігіне байланысты. Бизнес құнының өсуіне негізінен менеджменттің белгілі бір шешімдері әсер етеді. Менеджерлер қабылдаған шешімдер нәтижесінде пайда болатын корпоративті құрылымның құнын максималды деңгейге жететін басқарудың мақсатты функциясы ретінде қарастыру керек. Басқарудың құндық технологиясының болуы жұмыс тиімділігінің шартына айналады, өйткені ол қызмет нәтижелерін бағалаудың нақты критерийін – кәсіпорын құнының өсуін анықтайды. Осылайша, кәсіпорынның қорытынды әлеуетті құны реформалаудың әрбір кезеңіндегі құн өсімінен құралады.

Кәсіпорындарды акционерлеу және қайта құрылымдау процесінде менеджерлердің әр басқару деңгейінде компанияның құнын арттыратын келісілген шешімдер қабылдауы үшін басқару тетіктерін өзгерту қажет.

Әдістің мәні кәсіпорынды басқару кәсіпорынның және оның акцияларының құнын арттыруы керек екендігіне байланысты. Бизнес құнының өсуіне негізінен менеджменттің белгілі бір шешімдері әсер етеді.

Сондықтан басқарушылық шешімдерді тиімді іске асыру мақсатында даму процесінде туындайтын басқару проблемаларын, сондай-ақ кәсіпорынның құнын құру процесінің мәніндегі олардың мүмкін болатын түзетулерін талдау қажет [3].

Кәсіпорын құнын басқару жүйесін енгізу тетігі:

1. Кәсіпорынның құнын анықтау негізінде шығындық тәсіл.

Құнға негізделген басқару циклінің басталуы компанияның ағымдағы құнын бағалау болып табылады. Бағалауға үш тәсіл бар: салыстырмалы, тиімді және қымбат. Қымбат тәсіл-түрлендірудің бастапқы нүктесі. Осылайша есептелген бағамен сіз өз активтерін сату арқылы кәсіпорынды жоюға болады.

2. Кәсіпорынның құнын анықтау салыстырмалы тәсілдің негізі.

Бұрын сатылған немесе бағаланған кәсіпкерлермен салыстыру негізінде салыстырмалы тәсіл. Кәсіпорындардың құнын басқару циклі, егер ол сол күйінде жұмыс істесе, кәсіпорынның бағасы қандай болатынын көрсетеді. Тек кіріс әдісі кәсіпорынның болашақ кірістерінің болашағын бағалауға көмектеседі.

3. Ішкі өзгерістерді бағалау.

Шығындарды салыстыру арқылы; бағалау негізінде салыстырмалы және шығындық тәсілдерді бағалауға болады ма қалдыруға кәсіпорын немесе оны сату. Кәсіпорын ішінде қандай өзгерістер жасау керектігін және оның құнына қандай өсім беретінін бағалау керек.

4. Қайта құрылымдау мүмкіндіктерін бағалау.

Төртінші кезеңде тиімсіз учаскелерді бөліп алып, олардан құтылу үшін кәсіпорынды ыдырату қажет. Балласттан құтылып, алға жылжуға болады.

5. Компанияның өсу перспективаларын бағалау.

6. Мүмкін болатын ең жоғары құнды бағалау.

Ол үшін тиімді тәсіл қолданылады. Компанияның құнын 1-ші және 6-шы кезеңдермен салыстыра отырып, компанияны басқару әдісі бізге не бергенін көруге болады. Бұл ақпаратты кәсіпорын акционерлеріне жеткізу керек.

Барлық кезеңдерде барлық деңгейдегі компания менеджерлерін оқыту қажет. Кәсіпорынның құнын арттыру процесінде барлық қызметкерлер мүдделі болуы керек. Ол үшін компанияның құнын арттыратын құрылымдық бөлімшелер үшін сыйақы жүйесін дамыту қажет.

Нарықтық капиталдандыруды арттырудың қажетті шарты болып табылатын кәсіпорын қызметінің тиімділігін оның дамуы тұрғысында кеңейту нарық қатысушыларының кәсіпорынды инвестициялық кіріс алудың әлеуетті объектісі ретінде қабылдауы тұрғысынан жүзеге асырылады [4, 5].

Іс жүзінде құнды құру әлеуетін дамыту тетігін іске асыру компанияларға өз мақсаттарына жетуге мүмкіндік береді, яғни басқарушы кадрлардың назарында қалады деп болжанады.

Бұл процесс кезеңдердің келесі тізбегі негізінде жүзеге асырылады:

- нарықтың басқа қатысушыларымен (сатып алушылар, жеткізушілер, мемлекет немесе қаржы несие мекемелері болсын) өзара әрекеттесу тиімділігін бағалау контурына қосу арқылы сыртқы ортаның өзара әрекетін талдау-іскерлік беделдің құрамдас бөлігі;

- жоғары өтімді активтерді (бағалау және басқару шешімін қабылдау сәтінде оларды ақша қаражатына лезде аудару) анықтау, осындай мәмілені жүргізумен байланысты Трансакциялық шығындарды төмендету және сол арқылы проактивті басқару шеңберінде кәсіпкерлік тәуекелдерді барынша азайту позициясынан кәсіпорын активтерін басқаруды талдау-активтердің ағымдағы әлеуетінің компоненті-қаржылық әлеуеттің компоненті;

– активтердің ағымдағы деңгейінен қайтарым тиімділігін арттыру, сондай-ақ оларды құру бойынша әлеуетті арттыру арқылы болашақта активтерді өсіру қабілеті негізінде кәсіпорын әлеуетін ықтимал іске асыруды талдау (болашақта компанияның құнын генерациялауға және сыртқы ортамен тиімді іскерлік байланыстар орнату есебінен сату көлемін ұлғайтуға қабілетті активтерге инвестицияларды аудару тетігін іске асыру жолымен, сондай-ақ инновациялық жобаларды іске асыру арнасында кәсіпорынға венчурлық инвестицияларды тарту арқылы) - инвестициялық әлеуеттің компоненті.

Осыдан компанияның іргелі құнын бағалау тетігі негізінде компанияны басқарудың осындай жүйесін құру оның жұмыс істеу тиімділігін арттыруға ықпал етеді деген қорытынды жасауға болады.

Қолданылған әдебиет тізімі

1. Бельченко С.В. Управление трансакционными издержками интегрированной группы предприятий: модели и методы. / С.В. Бельченко, М.А. Халиков, М.В. Щепилов. – М.: ЗАО «Гриф и К», 2011. 64-67 с.

2. Халиков М.А. Факторы динамики «затраты-выпуск»: проблематика оценки и учёта в моделях предприятия. / М.А. Халиков, Р.М. Расулов. // Вестник Российского экономического университета им. Г.В. Плеханова. – 2013. № 4. 42-44 с.

3. Ohlson James A. Earnings, book values and dividends in equity valuation: An empirical perspective. / A. Ohlson James. // Contemporary Accounting Research. – 2012. № 18-1. 107-120 pp.

4. Хорн Ван Дж. К. Основы управления финансами. / Дж. К.Хорн Ван. – М.: Финансы и статистика, 2010. 800 с.

5. Sahuta J.-M. Value Creation in High-Tech: The Case of the Telecommunication Sector. / J.-M. Sahuta, J.-S. Lantz. // International Journal of business. – 2011. № 8 (4). 35-45 pp.